

AGRI FOOD MONI TOR

Ede Wageningen

2019

Voorwoord

Gemeente Ede, gemeente Wageningen en provincie werken nauw samen met kennisinstellingen en bedrijven. Met als doel: blijvende werkgelegenheid en betere voedingsproducten. Dat deze aanpak werkt, bewijst deze Agrifoodmonitor. Voor het vierde jaar zien we dat de export vanuit Regio Foodvalley stijgt, de werkgelegenheid in food groeit en het aantal studenten en gediplomeerden toeneemt.

Food betekent veel meer voor onze samenleving dan economische groei. Het betekent ook betere levenskwaliteit voor onze inwoners. In zowel Ede als Wageningen werken we bijvoorbeeld met scholen aan voedseleducatie. Onder andere door gezonde schoolkantines te stimuleren, moestuinen bij basisscholen, onderwijsprogramma's die kinderen leren gezonde en bewuste keuzes te maken en de aanplant van een mini-voedselbos.

Kennisinstellingen zoals de Wageningen Universiteit en het World Food Center in Ede spelen een belangrijke rol in deze ontwikkelingen. De Wageningen Universiteit speelt wereldwijd een grote rol in wetenschappelijk onderzoek naar voedsel. Het World Food Center wordt straks naast een educatieve experience ook een plaats voor toegepast onderzoek en bedrijvigheid. Deze transitie naar een gezond en duurzaam voedselsysteem staat ook centraal in de Regio Deal Foodvalley die in juli 2019 is afgesloten tussen het Rijk en partners in de regio. Ook het programma Foodvalley 2030 richt zich op versterking van het internationale kenniscluster op het terrein van food.

Het is deze integrale aanpak die resultaten oplevert. We benaderen voedsel als één systeem, waar economie, gezondheid en duurzaamheid bij elkaar komen. Een sterke economie gebaseerd op landbouw en voedsel, kán niet zonder gezonde inwoners en een gezond klimaat. En een sterke maatschappij waar innovatie plaatsvindt bereik je alleen met een gezonde economie. Met en door kennis en ervaring over voedsel verbinden wij op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau. Zo dragen we ook bij aan een gezonder en duurzamer voedselsysteem.

Wij wensen u veel leesplezier.

Ede en Wageningen, december 2020

Leon Meijer
Wethouder Food
Gemeente Ede

Maud Hulshof
Wethouder Economie
Gemeente Wageningen

Region Foodvalley

VOORWOORD INLEIDING

03
05

PEOPLE

06

Highlights	08
Bevolking	09
Buitenlandse nationaliteiten	10
Onderwijsniveau Ede en Wageningen	11
Arbeidsparticipatie	12
Werkloosheid	13

BUSINESS algemeen

14

Highlights	16
Banen totaal	17
Banen per sector	18
Export totaal	19
Export Agrifood	21

BUSINESS agrifood

24

Highlights	26
Agrifood	27
Banen Agrifood totaal	28
Werkgelegenheid deelsectoren Agrifood	29
Banen Agrifood aandeel deelsectoren	30
Grootteklasse bedrijven in de Agrifood	31

INNOVATION

32

Highlights	34
Snelle groeiers	35
Publicaties	36
Gediplomeerden HBO en WO agrifood	37

BIJLAGEN

38

Bijlage 1: Kaart Regio Foodvalley	38
Bijlage 2: SBI-codes topsector Agrifood	39

Inleiding

Voor u ligt de vierde editie van de Agrifoodmonitor Ede-Wageningen.

Deze monitor geeft facts en figures over de unieke positie van het gebied Ede Wageningen.

Het kenmerk van dit gebied is het hoge aandeel agrifood activiteiten in onderzoek en ontwikkeling. Deze vierde editie van de Agrifoodmonitor laat, net als de vorige edities, zien dat de bevolking in Ede, Wageningen en de regio Foodvalley fors groeit en werkgelegenheid en export weer is toegenomen. Ook het aantal studenten en gediplomeerden groeit.

In deze monitor komen drie thema's aan bod:

1. People

De ontwikkeling van de bevolking en arbeidsmarkt in de gemeenten Ede en Wageningen.

2. Business

Economische indicatoren, de structuur en ontwikkeling van de werkgelegenheid, en de werkgelegenheid in de topsector Agrifood en de diverse deelsectoren.

3. Innovation

Innovatieve gegevens over snelle groeiers, data over publicaties en studenten.

De macro-economische indicatoren op het gebied van People, Business en Innovation, komen overeen met die van de Agrifood Capital Monitor van Noord-Oost Brabant. Dit levert duidelijke cijfers op en biedt mogelijkheden voor een goede samenwerking met andere foodregio's.

U vindt in deze monitor cijfers van de gemeente Ede en de gemeente Wageningen, de regio Foodvalley, Noordoost-Brabant en Nederland. Cijfers van het CBS en Lisa, het register voor werkgelegenheid.

Deze Agrifoodmonitor is kwantitatief van aard en gebaseerd op gevalideerde definities en databestanden van CBS en Lisa. Het betreft hier gegevens tot en met 2019, waardoor het effect van COVID 19 nog niet zichtbaar is in deze monitor.

GROEI BEROEPS- BEVOLKING EN ARBEIDS- PARTICIPATIE

People

De demografische ontwikkeling,
beroepsbevolking en ontwikkeling
van de arbeidsmarkt.

Highlights

- In 2019 is de **bevolking** van Ede **fors toegenomen** met **1.430 inwoners**. In Wageningen kwamen er 890 inwoners bij. In de Regio Foodvalley steeg de bevolking met 4.870 personen, een toename van 1,4%.
- Tussen 2008 tot 2019 nam de bevolking van **Ede, Wageningen en de Regio Foodvalley** toe met meer dan **9%**. Landelijk was de toename 6%.
- **Wageningen** heeft een relatief **hoog percentage inwoners** met een **Buitenlandse nationaliteit**: 13% van de bevolking, in totaal 5.050 inwoners.
- In **Ede** heeft rond **39%** van de bevolking tussen 15-74 jaar een opleiding op **middelbaar niveau** afgerond en 29% een diploma hoger onderwijs.
- De universiteitsstad **Wageningen** heeft een **hoog percentage hoogopgeleiden**: 48% en 32% heeft een middelbare opleiding.
- De **arbeidsparticipatie** in **Ede en de Regio Foodvalley** was eind 2019 hoog met **71,4% en 71,9%**. Landelijk was dit 71,2%.
- In **Ede** is het **werkloosheidspercentage** eind 2019 **zeer laag** met **2,8%**. Ook in de Regio Foodvalley en Noordoost-Brabant is de werkloosheid laag met 2,9%.

Bevolking

Bevolking afgelopen jaar weer fors gegroeid

In 2019 is de bevolking van Ede toegenomen met 1.430 inwoners. In Wageningen kwamen er 890 inwoners bij. In de Regio Foodvalley nam de bevolking toe met 4.870 personen; een toename van 1,4%. De groei van de bevolking in Ede, Wageningen en de Regio Foodvalley was in 2019 fors hoger dan in Noordoost-Brabant en Nederland.

Waarom is deze indicator belangrijk?

De economie gaat over mensen. De ontwikkeling van de bevolking is een bepalende factor voor het toekomstige arbeidsaanbod en consumptie in een regio.

Bevolking

Begin 2020 telde Ede 117.170 inwoners en Wageningen 39.670. In Ede groeide de bevolking in 2019 met 1.430 personen; een toename van 1,2%. In Wageningen kwamen er 890 inwoners bij; een toename van 2,3%. In 2019 nam de bevolking van de Regio Foodvalley flink toe met 4.870 inwoners; een toename van 1,4%. In 2020 woonde hier 361.040 inwoners.

De regio Noordoost-Brabant telde in 2020 663.320 inwoners. In 2019 was de toename van de bevolking 0,7%. Ook in Nederland groeide de bevolking in 2019 met 0,7%, tot 17.408.570.

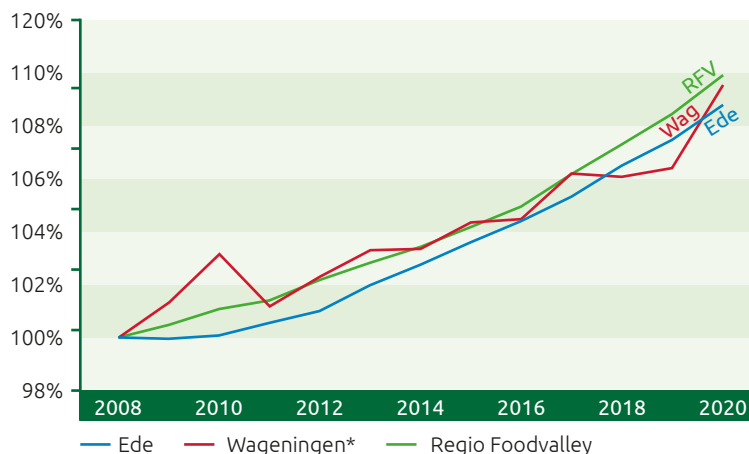
Tussen 2008 en 2020 groeide de bevolking van Ede met 9%. In Wageningen en de Regio Foodvalley was de toename 10%. Landelijk nam de bevolking in deze periode toe met 6%, in Noordoost-Brabant met 5%.

Leeftijdsofbouw in Ede en Wageningen

In Ede is in 2020 31% van de bevolking tussen de 0 en 25 jaar, de helft is tussen de 25 en 64 jaar en 18% is 65 jaar of ouder. In Wageningen was de bevolking iets jonger; 35% is jonger dan 25 jaar, 49% is tussen de 25 en 64 jaar en 16% was 65 jaar of ouder.

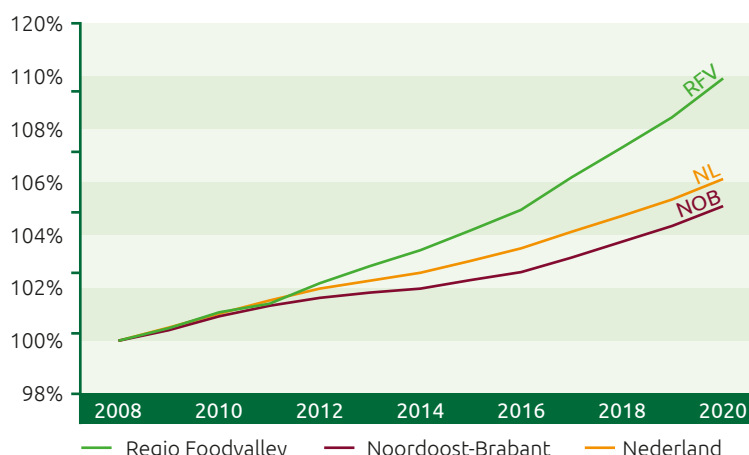
** In 2010 en 2011 vertoonde de bevolkingsgroei van Wageningen een piek en een dal, dit was het gevolg van een administratieve correctie.*

Ontwikkeling bevolking Ede, Wageningen en Regio Foodvalley

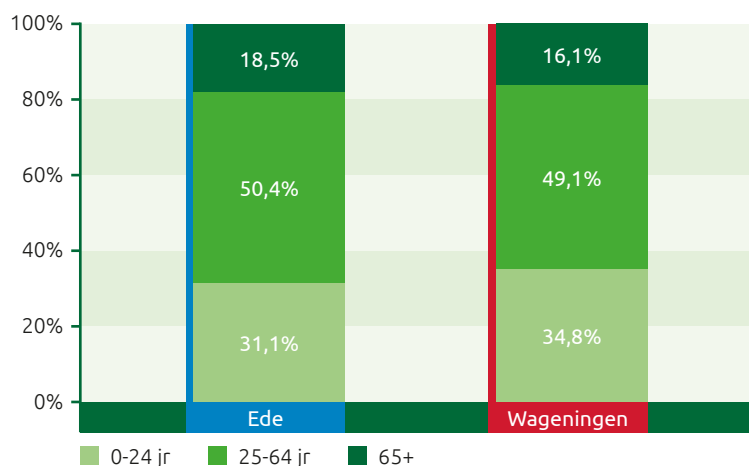
Bron: CBS

Ontwikkeling bevolking Regio Foodvalley, Noordoost-Brabant en Nederland

Bron: CBS

Leeftijdsofbouw Ede en Wageningen 2020

Bron: CBS

Buitenlandse nationaliteiten

Hoog aandeel buitenlandse nationaliteiten in Wageningen

Wageningen had in 2019 5.050 inwoners met een buitenlandse nationaliteit; 13% van de totale bevolking. Het aantal inwoners met een Aziatische nationaliteit is sinds 2015 in Ede en Wageningen fors toegenomen.

Waarom is deze indicator belangrijk?

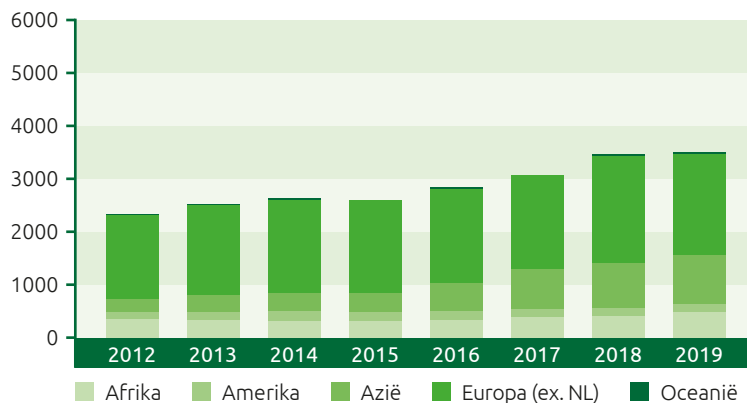
De indicator buitenlandse nationaliteiten geeft een beeld van de verscheidenheid van nationaliteiten, en daarmee van de diversiteit en dynamiek in een regio.

Buitenlandse nationaliteiten

In 2019 telde Ede 3.470 inwoners met een buitenlandse nationaliteit. Het aantal inwoners met een buitenlandse nationaliteit nam vanaf 2015 fors toe met 33%, vooral door een grote toename van inwoners met een Aziatische nationaliteit. Wageningen had in 2019 in totaal 5.050 inwoners met een buitenlandse nationaliteit. Ook in Wageningen was er een grote toename te zien van inwoners met een Aziatische nationaliteit.

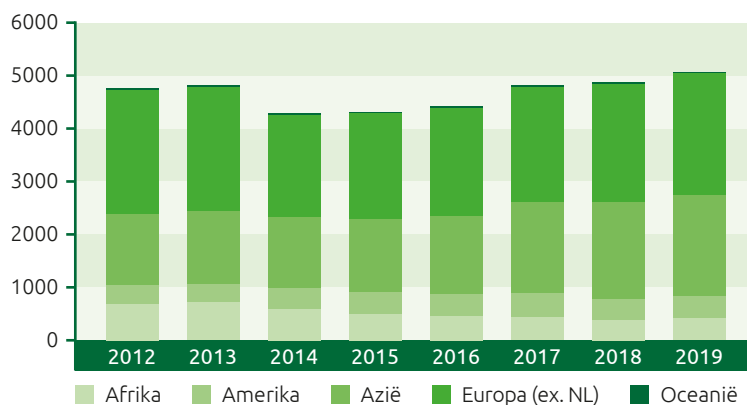
Het aandeel buitenlandse nationaliteiten in Ede was in 2019 3%. In Wageningen was dit aandeel relatief hoog, met 13%. Van de inwoners in de Regio Foodvalley en Noordoost-Brabant had in 2019 4% een buitenlandse nationaliteit. In 2019 had in Nederland 6% een buitenlandse nationaliteit.

Buitenlandse nationaliteiten Ede

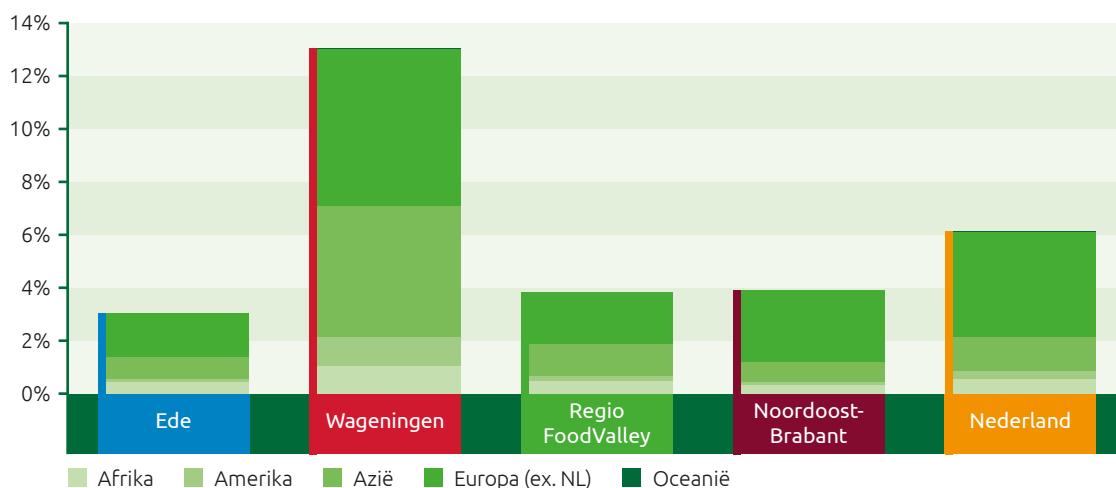
Bron: CBS

Buitenlandse nationaliteiten Wageningen

Bron: CBS

Buitenlandse nationaliteiten als aandeel van de totale bevolking 2019

Bron: CBS

Onderwijsniveau Ede en Wageningen

Hoog opleidingsniveau in Wageningen

In Ede had in 2019 rond 39% van de bevolking tussen 15-74 jaar, een opleiding op middelbaar niveau en 29% een diploma hoger onderwijs. De universiteitsstad Wageningen had een hoog percentage hoogopgeleiden; 48% hoger onderwijs en 32% middelbaar onderwijs.

Onderwijsniveau Ede

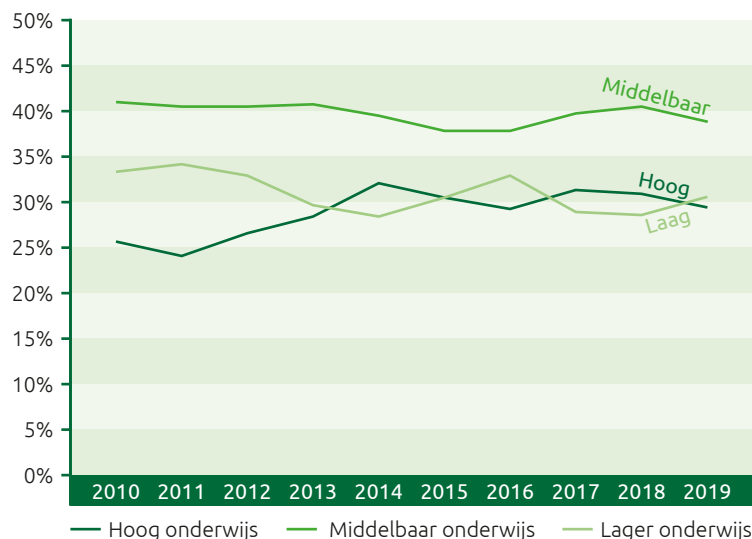
In 2019 zijn er in Ede rond 85.000 personen tussen 15-74 jaar oud. Rond 29% had in 2019 als hoogst behaald diploma hoger onderwijs, 39% een middelbare opleiding en 31% lager onderwijs.

Tussen 2010 tot 2019 steeg het onderwijsniveau in Ede; het percentage inwoners met een opleiding in hoger onderwijs steeg van 26% in 2010, naar 29% in 2019.

Onderwijsniveau Wageningen

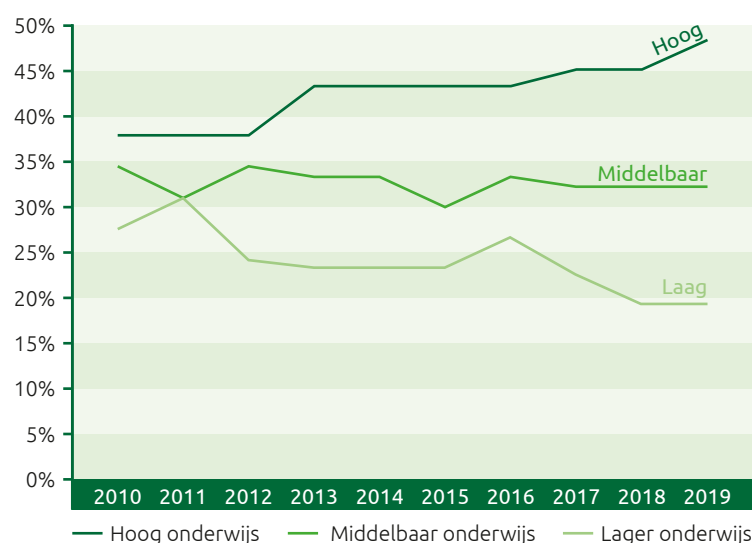
In Wageningen zijn in 2019 rond 31.000 personen tussen 15 - 74 jaar oud. Rond 48% had in 2019 als hoogst behaalde diploma hoger onderwijs, 32% middelbaar onderwijs en 19% lager onderwijs. Wageningen had in 2019, net als andere universiteitssteden, een hoog percentage hoogopgeleiden. Het onderwijsniveau nam hier fors toe tussen 2010 tot 2018; het percentage inwoners met hoger onderwijs steeg van 38% in 2010, tot 48% in 2019.

Onderwijsniveau 15-74 jarigen Ede

Bron: CBS

Onderwijsniveau 15 - 74 jarigen Wageningen

Bron: CBS

Arbeidsparticipatie

Arbeidsparticipatie in Ede en Regio Foodvalley hoger dan landelijk

De arbeidsparticipatie in Ede en de Regio Foodvalley* was eind 2019 hoog met 71,4% en 71,9%. Ook in de regio Noordoost-Brabant was een hoge arbeidsparticipatie met 73,0%. Landelijk was dit 71,2%.

Waarom is deze indicator belangrijk?

De bruto arbeidsparticipatie geeft het aandeel van de beroepsbevolking aan dat werkt of wil werken, binnen de totale bevolking tussen 15-74 jaar.

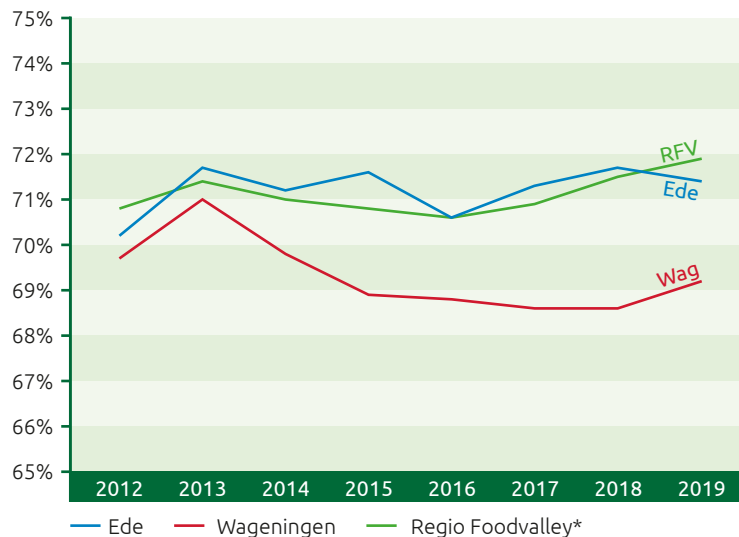
Bruto-arbeidsparticipatie Ede, Wageningen en de Regio Foodvalley

Eind 2019 was de bruto arbeidsparticipatie in Ede hoog, met 71,4%. Ook in de Regio Foodvalley was de participatiegraad hoog, met 71,9%. De regio Noordoost-Brabant had een hoge bruto arbeidsparticipatie graad; 73,0%. Landelijk was de bruto arbeidsparticipatiegraad lager; met 71,2%.

In de Regio Foodvalley en Noordoost-Brabant was er in 2019 een forse toename van de bruto arbeidsparticipatie.

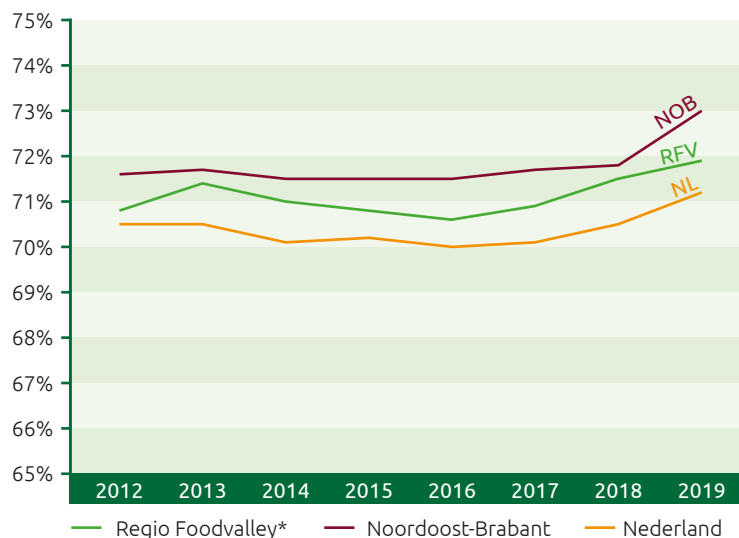
** Cijfers m.b.t. de arbeidsmarkt zijn gebaseerd op de arbeidsmarkt Regio Foodvalley. Deze bestaat uit de gemeenten: Barneveld, Ede, Renswoude, Renkum, Rhenen, Scherpenzeel, Veenendaal en Wageningen.*

Bruto arbeidsparticipatie Ede, Wageningen en Regio Foodvalley

Bron: CBS

Bruto arbeidsparticipatie Regio Foodvalley, Noordoost-Brabant en Nederland

Bron: CBS

Werkloosheid

Werkloosheid erg laag eind 2019

In Ede was het werkloosheidspercentage eind 2019 zeer laag, met 2,8%. Ook in de Regio Foodvalley* en Noordoost-Brabant was de werkloosheid laag, met 2,9%.

Waarom is deze indicator belangrijk?

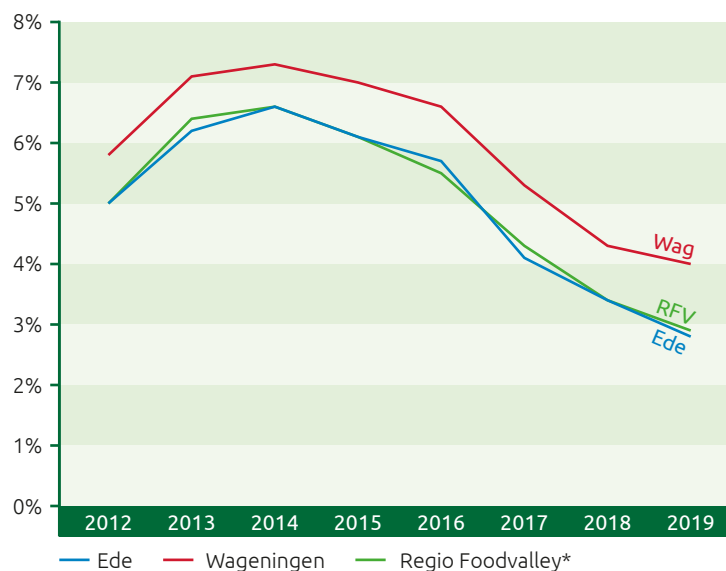
Deze indicator geeft een beeld van de situatie op de arbeidsmarkt en in het bijzonder de vraag naar arbeid.

Werkloosheid opnieuw fors afgenomen

De werkloosheid in Ede was eind 2019 erg laag, met 2,8%. In Wageningen was het werkloosheidspercentage 4%. In de Regio Foodvalley was de werkloosheid op een laag punt met 2,9%, net als in Noordoost-Brabant. Landelijk was de werkloosheid eind 2019 3,4%. In 2019 is de werkloosheid fors afgenomen; sinds 2014 is deze gehalveerd. Dit geldt voor alle gebieden. In Ede was de afname het grootst, en de werkloosheid het laagst met 2,8% eind 2019.

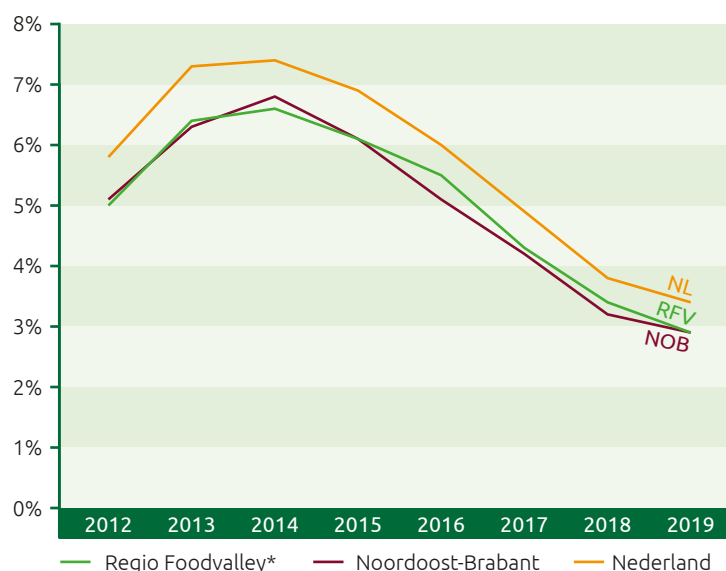
**Cijfers m.b.t. de arbeidsmarkt zijn gebaseerd op de arbeidsmarkt Regio Foodvalley. Deze bestaat uit de gemeenten: Barneveld, Ede, Renswoude, Renkum, Rhenen, Scherpenzeel, Veenendaal en Wageningen.*

Werkloosheidpercentage Ede, Wageningen en Regio Foodvalley

Bron: CBS

Werkloosheidpercentage Regio Foodvalley, Noordoost-Brabant en Nederland

Bron: CBS

FORSE GROEI WERK- GELEGENHEID EN EXPORT

Business

ALGEMEEN

Banenontwikkeling en export.

Highlights

- Tussen 2012 tot 2019 **groeide de werkgelegenheid fors** met 7% in **Ede en Wageningen**. In de Regio Foodvalley was de groei 9%.
- **De werkgelegenheidsstructuur** in **Ede en Wageningen** was **divers** in 2019. In Ede waren de gezondheidszorg, zakelijke dienstverlening, detailhandel en industrie de grootste sectoren.
- In **Wageningen** waren **de zakelijke dienstverlening en onderwijs** de **dominante sectoren**. WUR was hierin een belangrijke factor. .
- In 2019 **exporteerde de Regio Foodvalley** voor **5,5 miljard euro** naar het buitenland. Sinds 2016 is de export met **22% toegenomen**. In de Regio Foodvalley viel twee derde van de exporterende bedrijven onder Nederlandse zeggenschap. Landelijk was dit de helft.
- Duitsland, België, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk waren de belangrijkste **handelspartners: 2,8 miljard** van de **totale export** ging in 2019 naar deze landen. Er werd voor **1,3 miljard euro aan agrifoodproducten** geëxporteerd.
- In de **Regio Foodvalley** viel **80%** van de exporterende bedrijven in agrifood onder **Nederlandse zeggenschap**.

Banen totaal

Forse toename werkgelegenheid tussen 2012 en 2019

Sinds 2012 is de werkgelegenheid flink toegenomen. In Ede, Wageningen en ook landelijk nam het aantal banen met 7% toe. In de Regio Foodvalley was de toename nog groter: 9%.

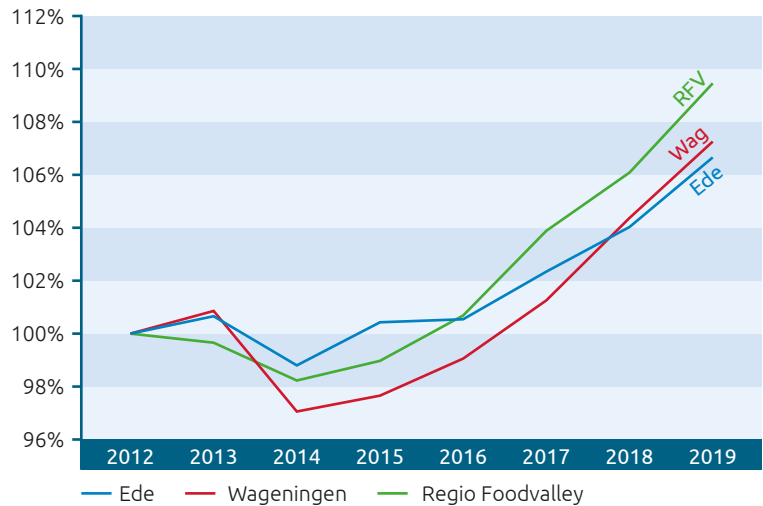
Waarom is deze indicator belangrijk?

De werkgelegenheid is een relevante economische indicator voor de economische activiteit in een regio.

Werkgelegenheid

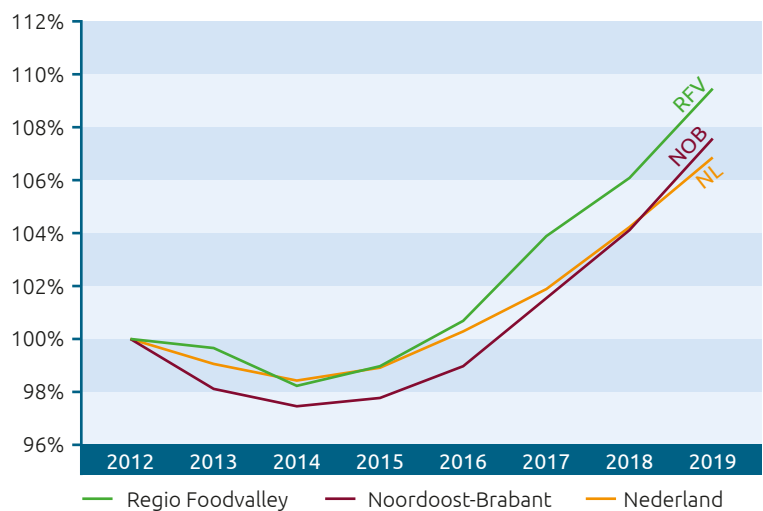
In 2019 waren er in Ede 59.380 banen, in Wageningen 21.460. Tussen 2012 en 2019 groeide de werkgelegenheid in Ede en in Wageningen met 7%, in de Regio Foodvalley met 9%; in 2012 waren hier 168.650 banen, in 2019 184.580. In Noordoost-Brabant was er een toename van 8% van het totaal aantal banen, landelijk was dit 7%.

Ontwikkeling aantal banen Ede, Wageningen en Regio Foodvalley

Bron: Lisa

Ontwikkeling aantal banen Regio Foodvalley, Noordoost-Brabant en Nederland

Bron: Lisa

Banen per sector

De werkgelegenheidsstructuur in Ede en Wageningen was in 2019 divers.

In Ede waren de gezondheidszorg, de zakelijke dienstverlening, detailhandel en industrie de grootste sectoren.

In Wageningen waren de zakelijke dienstverlening en onderwijs de dominante sectoren. WUR is hierin een belangrijke factor.

Waarom is deze indicator belangrijk?

De structuur van de werkgelegenheid laat zien hoe divers de economie van een regio is en welke speerpunten er zijn.

Werkgelegenheidsstructuur Ede in 2019

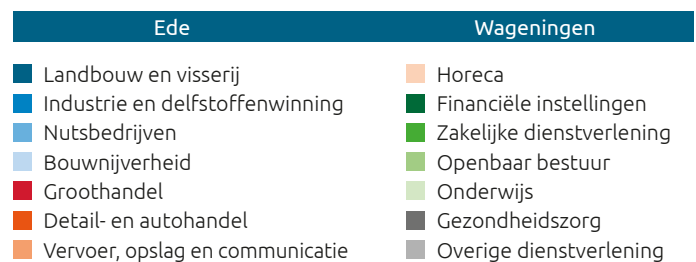
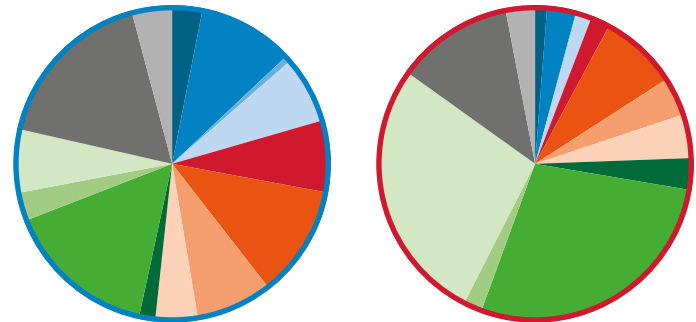
In Ede was de werkgelegenheidsstructuur in 2019 divers. De gezondheidszorg was de grootste sector met 10.280 banen. In de zakelijke dienstverlening was 16% van de werkgelegenheid te vinden, met 9.330 banen. Hierna volgden de detailhandel met 6.850 banen en de industrie met 6.220 banen.

Werkgelegenheidsstructuur Wageningen in 2019

In Wageningen waren in 2019 twee dominante sectoren in de werkgelegenheid: de zakelijke dienstverlening met 5.990* en het onderwijs met 5.880* banen. Ook de gezondheidszorg was een relatief grote sector met 2.590 banen. Ook in de Regio Foodvalley was de zakelijke dienstverlening met 17% de grootste sector, gevolgd door de gezondheidszorg, industrie en de detailhandel (allemaal 12%).

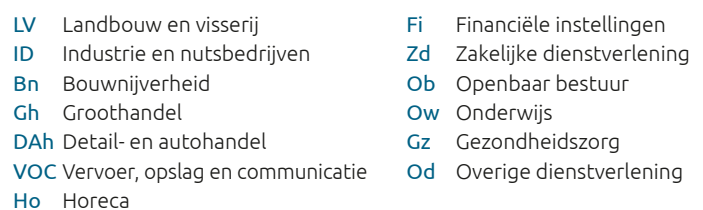
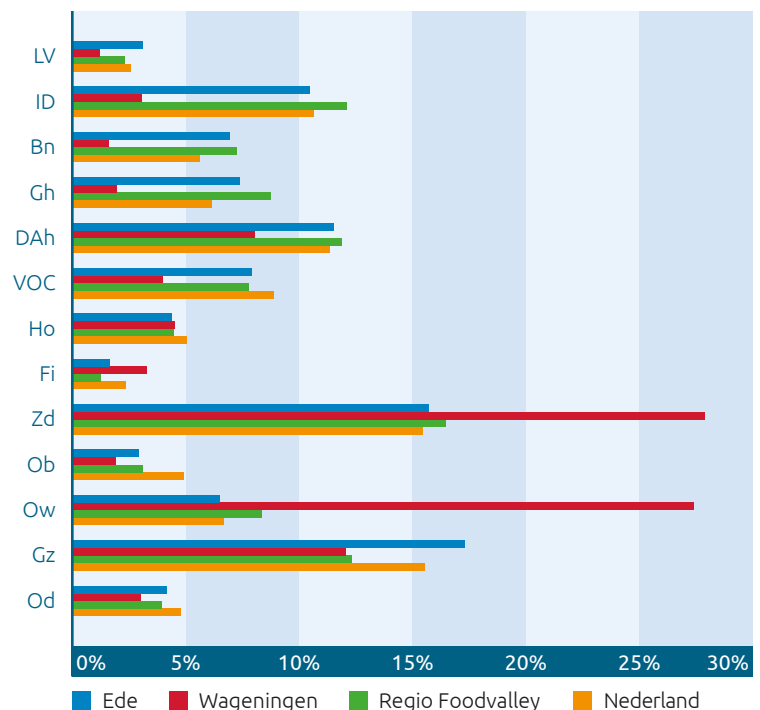
**Het aantal banen in de topsector Agrifood is in 2019 door de provincie Gelderland aangepast op basis van correcties van het aantal banen in de onderliggende SBI-codes. Dit heeft geleid tot een forse afname van het aantal banen in onderzoek & ontwikkeling in Wageningen, en een forse toename van banen in het universitaire onderwijs van WUR.*

Aantal banen per sector 2019

Bron: Lisa

Aantal banen per sector per regio 2019

Bron: Lisa

Export totaal

Forse toename export in Regio Foodvalley

In 2019 exporteerde de Regio Foodvalley voor 5,5 miljard euro naar het buitenland. In 2019 waren Duitsland, België, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk de belangrijkste handelspartners voor de export. In de Regio Foodvalley viel twee derde van de exporterende bedrijven onder Nederlandse zeggenschap, landelijk was dit de helft.

Waarom is deze indicator belangrijk?

Exportcijfers geven een indicatie van de internationale economische betrekkingen van een regio. Daarnaast geven ze een beeld van de structuur van de regionale economie.

Export Regio Foodvalley

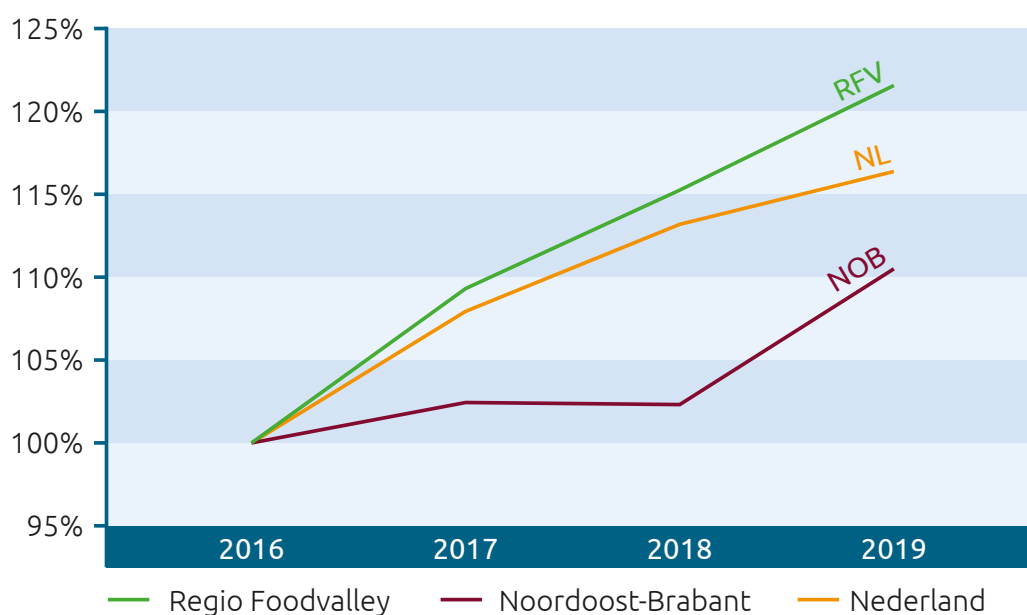
De export van de Regio Foodvalley is in 2019 opnieuw fors toegenomen. In 2019 exporteerde de Regio Foodvalley voor 5,5 miljard euro aan goederen. Sinds 2016 is de export van de Regio Foodvalley toegenomen met 22%. Dit was meer dan de landelijke toename van 16% en de toename in Noordoost-Brabant van 10%.

Export uit Regio Foodvalley in miljard euro

Bron: CBS

Ontwikkeling totale export Regio Foodvalley, Noordoost-Brabant en Nederland

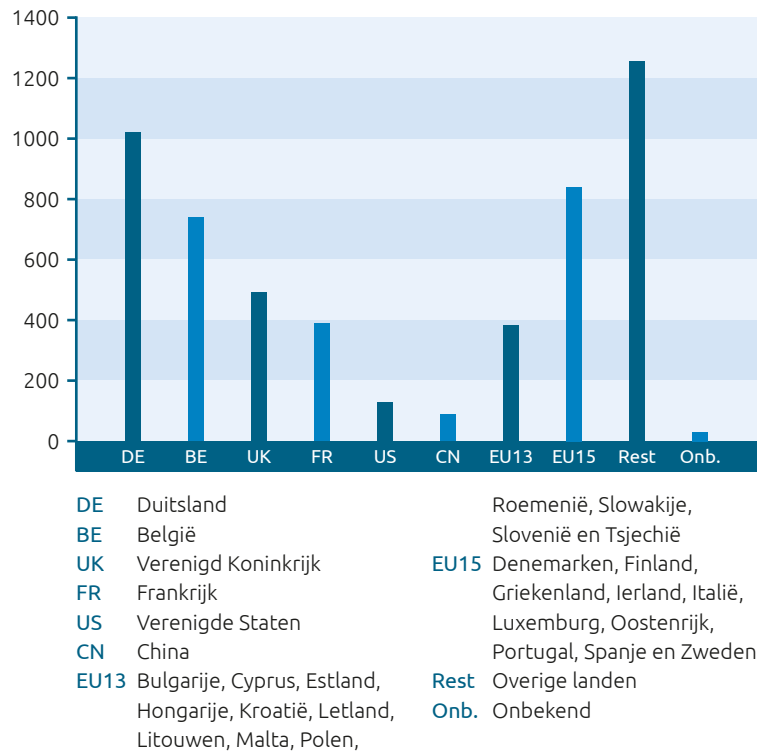
Bron: CBS

Handelspartners export Regio Foodvalley

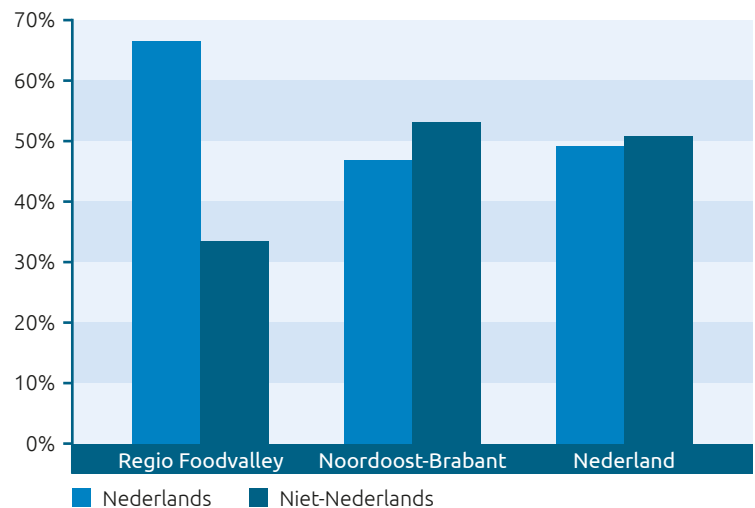
Duitsland, België, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk waren in 2019 de belangrijkste handelspartners van de Regio Foodvalley. In totaal werd in 2019 voor 2,8 miljard euro naar deze landen geëxporteerd. Duitsland was de belangrijkste handelspartner; hier werd voor 1.210 miljoen euro naartoe geëxporteerd, gevolgd door België (740 miljoen euro) en het Verenigd Koninkrijk (490 miljoen euro). Er zijn veel exporterende bedrijven in Regio Foodvalley onder Nederlandse zeggenschap. In 2019 viel van de exporterende bedrijven in Nederland, ongeveer de helft onder Nederlandse zeggenschap. In de Regio Foodvalley viel twee derde van de exporterende bedrijven onder Nederlandse zeggenschap.

Export 2019 naar handelspartners in miljoen euro

Bron: CBS

Aandeel exporterende bedrijven met Nederlandse en niet Nederlandse zeggenschap

Bron: CBS

Export Agrifood

In 2019 bedroeg de export van agrifoodgoederen 2,2 miljard euro. Sinds 2016 groeide in de Regio Foodvalley de export van agrifood goederen fors; van 1,9 miljard euro in 2016, naar 2,2 miljard euro in 2019; een toename van 15%.

Waarom is deze indicator belangrijk?

Exportcijfers geven een indicatie van de internationale betrekkingen van een regio. Sectoren met een hoog exportpercentage hebben sterke internationale verbindingen.

Exportgroei agrifood

In 2019 exporteerde de Regio Foodvalley voor 2,2 miljard euro aan agrifoodgoederen. Van 2016 tot 2019 nam de export in agrifood in de Regio Foodvalley toe met 15%. Landelijk was de toename minder; 8%.

Handelspartners van Regio Foodvalley

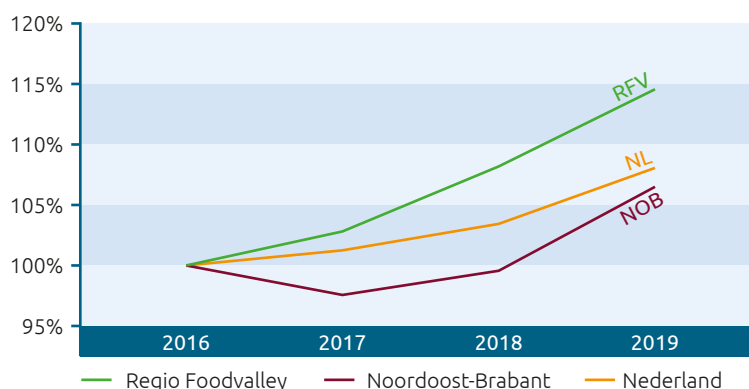
Duitsland, België, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk waren in 2019 de belangrijkste handelspartners van de Regio Foodvalley in de export van agrifoodproducten. In totaal werd in 2019 voor 1,3 miljard euro naar deze landen geëxporteerd. In 2019 werd voor 510 miljoen euro naar Duitsland geëxporteerd. Daarna volgden België (330 miljoen euro), Verenigd Koninkrijk (280 miljoen euro) en Frankrijk (170 miljoen euro).

Export agrifood uit Regio Foodvalley in miljard euro

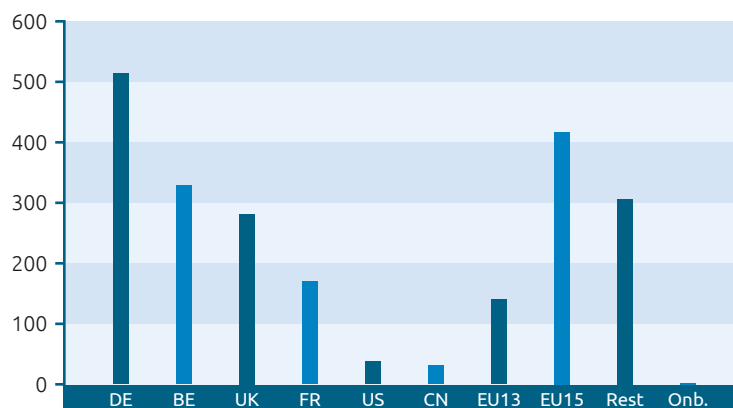
Bron: CBS-voorlopige cijfers

Ontwikkeling export agrifood Regio Foodvalley, Noordoost-Brabant en Nederland

Bron: CBS

Export agrifood 2019 naar handelspartners in miljoen euro

DE	Duitsland	Roemenië, Slowakije,
BE	België	Slovenië en Tsjechië
UK	Verenigd Koninkrijk	EU15
FR	Frankrijk	Denemarken, Finland,
US	Verenigde Staten	Griekenland, Ierland, Italië,
CN	China	Luxemburg, Oostenrijk,
EU13	Bulgarije, Cyprus, Estland,	Portugal, Spanje en Zweden
	Hongarije, Kroatië, Letland,	Rest
	Litouwen, Malta, Polen,	Overige landen
		Onb.
		Onbekend

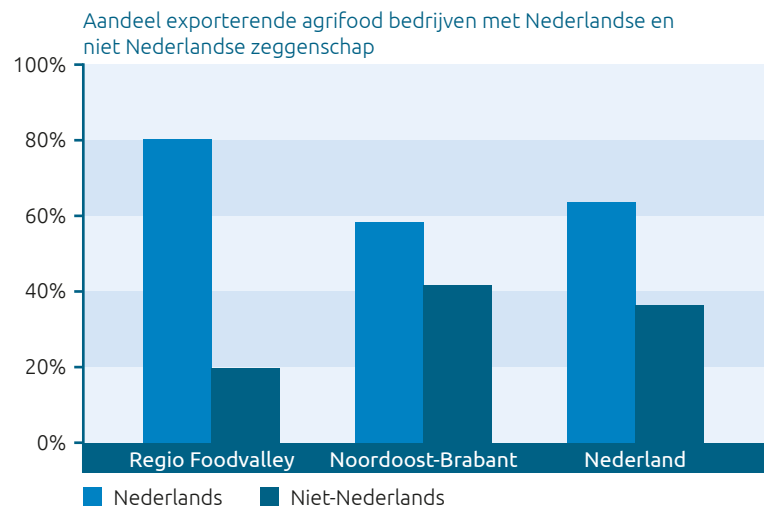
In bijlage 2 zijn de SBI-codes opgenomen van de bedrijfsactiviteiten die onder de topsector Agrifood vallen.

Bron: CBS

Overgrote deel export in agrifood van bedrijven onder Nederlandse zeggenschap

In de Regio Foodvalley viel het overgrote deel van de exporterende bedrijven in agrifood (80%) onder Nederlandse zeggenschap. Landelijk was dit 60%.

Bron: CBS

GROEIBANEN, ONDERZOEK EN ONT- WIKKELING

Business

AGRIFOOD

Banenontwikkeling en de
betekenis van Agrifood voor
Ede, Wageningen en de
Regio Foodvalley.

Highlights

- **Ede** had in 2019 in totaal **8.180 banen** in de topsector **Agrifood**, waarvan 64% in de handel, 20% in de primaire landbouw, 15% in de industrie en 1% in ontwikkeling & onderzoek.
- **Wageningen** had in 2019 **3.820 banen** in de topsector **Agrifood**, waarvan 39% in ontwikkeling & onderzoek, 48% in de handel, 7% in de industrie en 6% in de primaire landbouw.
- De **agrifood activiteiten** in **Wageningen en Ede** zijn **complementair**, met in Wageningen een sterke onderzoek- & ontwikkelingscomponent en in Ede een sterke handelscomponent.
- **Wageningen** had een **hoog aandeel** in **onderzoek & ontwikkeling**; 39% van alle agrifood activiteiten. Ook de Regio Foodvalley had een relatief hoog aandeel in onderzoek & ontwikkeling met 8%. Het aandeel van activiteiten in onderzoek & ontwikkeling was landelijk veel lager, met 3%.
- Tussen 2012 en 2019 nam het aantal **agrifoodbanen** in Wageningen **toe met 30%**. Deze toename was grotendeels te danken aan een toename van onderzoek & ontwikkeling; die nam in deze periode toe met 37%.
- In 2019 waren in de **Regio Foodvalley 31.220 banen** in de topsector **Agrifood**.
- Tussen 2012 tot 2019 nam het **aantal agrifoodbanen** in de **Regio Foodvalley toe met 22%**.
- De **grote bedrijven** in agrifood, met meer dan 50 werknemers, waren te vinden in de subsectoren **industrie, handel en onderzoek & ontwikkeling**.

Agrifood

Van boer tot bord: agrifood is een veelomvattende sector. Binnen de gemeenten Ede en Wageningen en de Regio Foodvalley zijn alle activiteiten binnen de waardeketen te vinden. Niet alleen primaire landbouw, industrie en groothandel. Maar ook onderwijs en onderzoek & ontwikkeling door kennisintensieve foodbedrijven, met WUR als kloppend hart.

Er zijn veel indelingen van foodactiviteiten. In deze monitor wordt de indicator van de topsector Agrifood gebruikt voor de benchmarking van voedselactiviteiten. Hierin worden foodactiviteiten onderverdeeld in primaire productie, industrie, handel en onderzoek & ontwikkeling. In 2019 laat die indeling het volgende beeld zien in termen van aantallen agrifoodbanen en -bedrijven in Ede, Wageningen en de Regio Foodvalley:

	PRIMAIRE PRODUCTIE		INDUSTRIE		HANDEL		ONDERZOEK & ONTWIKKELING	
	 Banen	 Bedrijven	 Banen	 Bedrijven	 Banen	 Bedrijven	 Banen	 Bedrijven
Ede	1680	770	1210	40	5250	470	40	10
Wageningen	240	50	270	20	1830	190	1480*	50*
Regio FoodValley	3980	1830	5360	160	19490	1550	2390*	90*

De provincie Gelderland gebruikt de Agrocomplex-indeling. Deze is gebaseerd op de indeling primaire landbouw, industrie, groothandel en onderzoek & advisering. Onderzoek & advisering omvat o.a. biotechnologisch speur- en ontwikkelingswerk, speur- en ontwikkelingswerk voor landbouw en visserij en speur- en ontwikkelingswerk in de gezondheid. Zie de tabel hieronder voor de aantallen banen en vestigingen in Regio Foodvalley in 2019, m.b.t. onderzoek & advisering en universitair onderwijs:

	REGIO FOODVALLEY	
	 Banen	 Bedrijven
Biotechnologisch speur- en ontwikkelingswerk agrarisch	460	10
Speur- en ontwikkelingswerk Landbouw & Visserij	1040*	50*
Speur- en ontwikkelingswerk Gezondheid	460	10
Universitair onderwijs	4850*	20*
Totaal	6810	90

Geen toponderzoek zonder toponderwijs

In de Regio Foodvalley is groen onderwijs op alle niveaus te vinden. De Wageningen Universiteit geeft, als enige Nederlandse universiteit, onderwijs in de sector landbouw op WO-niveau. De Wageningen Universiteit en Researchinstituten zijn nauw met elkaar verweven.

** Het aantal banen in de topsector Agrifood is in 2019 door de provincie Gelderland aangepast op basis van correcties van het aantal banen in de onderliggende SBI-codes. Dit heeft geleid tot een forse afname van het aantal banen in het speur- en ontwikkelingswerk in landbouw en visserij, en een navenante toename van het aantal banen in het universitair onderwijs.*

Banen Agrifood totaal

Forse toename agrifoodbanen in Wageningen.

In Wageningen waren in 2019 ruim 3.820 agrifoodbanen. Sinds 2012 zijn er in Wageningen 880 agrifoodbanen bijgekomen; een toename van 30%. In de Regio Foodvalley zien we een toename van 22%.

Waarom is deze indicator belangrijk?

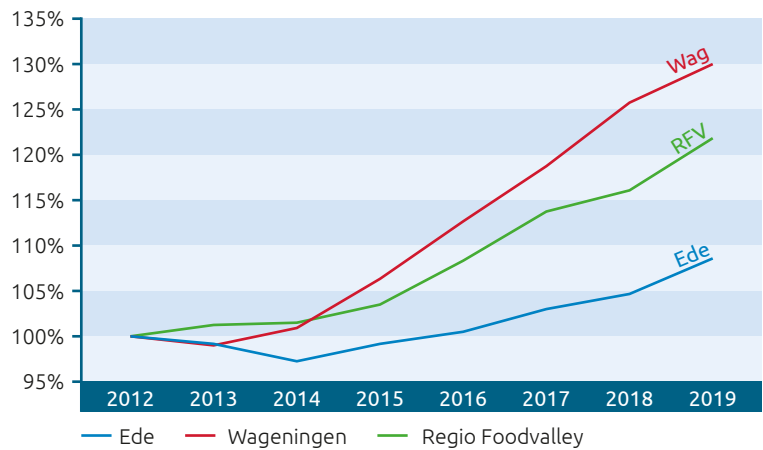
Deze indicator wordt gebruikt in het topsectorenbeleid om de werkgelegenheid in agrifood te monitoren. Het is een goede indicator bij vergelijking van landen en benchmarking van regio's.

Werkgelegenheid in agrifood

In Ede waren in 2019 in totaal 8.180* banen in de topsector Agrifood. In Wageningen ruim 3.820*. Sinds 2012 is er in Wageningen een toename van het aantal agrifoodbanen van 30%. In de Regio Foodvalley zijn er sindsdien 5.590 banen bijgekomen; een toename van 22%. In 2019 waren hier 31.220* agrifoodbanen. In 2019 waren er in Noordooost-Brabant 57.210 banen in de agrifood, en landelijk 1.207.570.

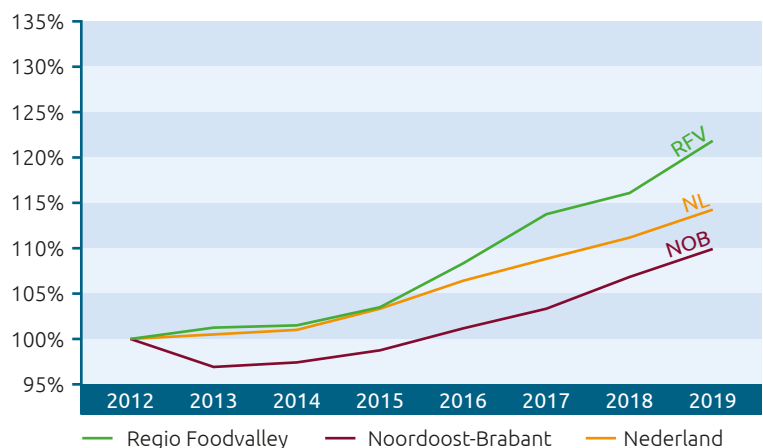
** Het aantal banen in de topsector Agrifood is in 2019 door de provincie Gelderland aangepast op basis van correcties van het aantal banen in de onderliggende SBI-codes. De absolute aantallen agrifoodbanen zijn hierdoor afgenomen. De procentuele toename van agrifood banen is nog steeds hoog in Wageningen en de Regio Foodvalley.*

Ontwikkeling banen Agrifood Ede, Wageningen en Regio Foodvalley

Bron: Lisa

Ontwikkeling banen Agrifood Regio Foodvalley, Regio Noordooost-Brabant en Nederland

Bron: Lisa

In bijlage 2 zijn de SBI-codes opgenomen van de bedrijfsactiviteiten die onder de topsector Agrifood vallen.

Werkgelegenheid deelsectoren Agrifood

Werkgelegenheid agrifood in Ede en Wageningen complementair.

In 2019 had Wageningen 1.480 agrifoodbanen in onderzoek & ontwikkeling. Ede had 5.250 agrifoodbanen in de handel.

Samenstelling sectoren agrifood

De topsector Agrifood is onder te verdelen in primaire productie, industrie, handel en onderzoek & ontwikkeling.

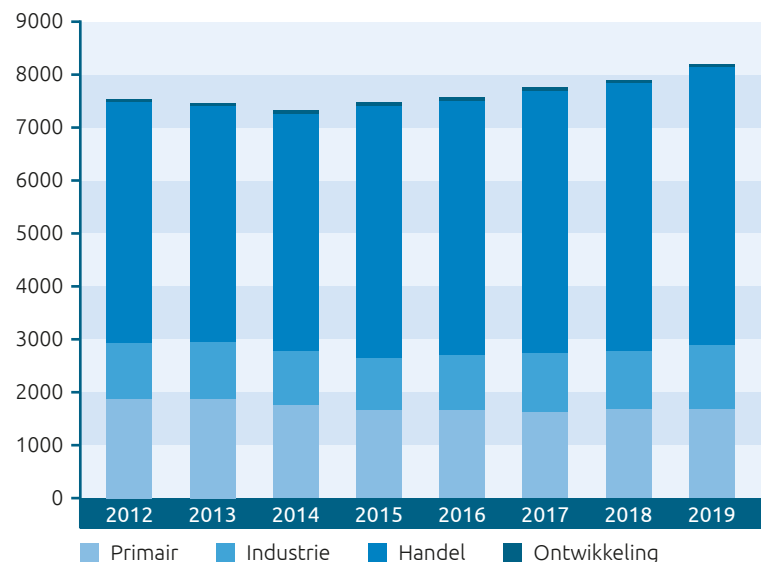
Werkgelegenheid in primaire sector, industrie, handel en onderzoek & ontwikkeling

In 2019 had Ede 8.180* banen in de topsector Agrifood. Het grootste deel (64%) was te vinden in de handel, met 5.250* banen, gevolgd door de primaire sector met 1.670 banen (20%), de industrie met 1.210 banen (15%) en onderzoek & ontwikkeling met 40* banen.

Wageningen telde in 2019 in totaal 3.820* banen in de agrifood. In de handel waren er 1.830 banen (48%), onderzoek & ontwikkeling 1.480* (39%), de industrie 320 (7%) en in de primaire sector 240 banen (6%). Tussen 2012 tot 2019 nam het aantal agrifoodbanen fors toe, vooral dankzij een toename van 400 banen in onderzoek & ontwikkeling.

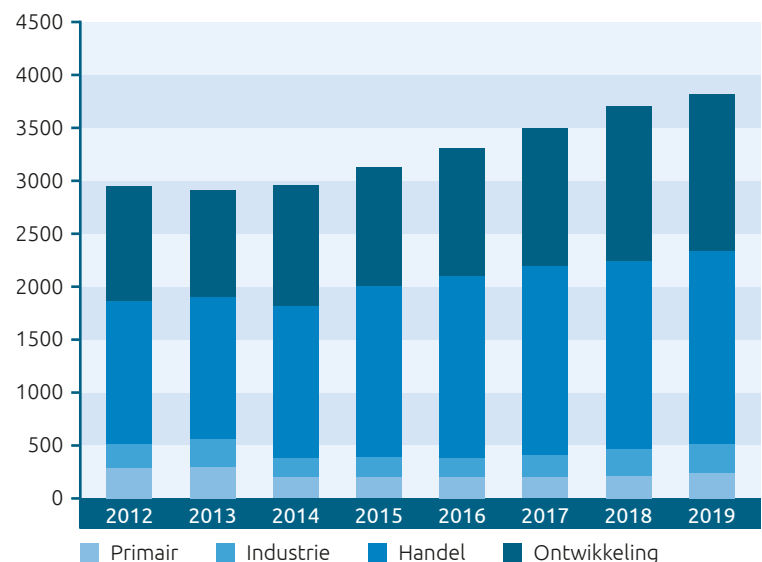
* Het aantal banen in de topsector Agrifood is in 2019 door de provincie Gelderland aangepast op basis van correcties van het aantal banen in de onderliggende SBI-codes. Dit heeft geleid tot een forse afname van het aantal banen in onderzoek & ontwikkeling in Wageningen, en een forse toename van banen in het universitaire onderwijs van de WUR.

Banen deelsectoren Agrifood Ede

Bron: Lisa

Banen deelsectoren Agrifood Wageningen

Bron: Lisa

Banen Agrifood aandeel deelsectoren

Hoog aandeel onderzoek & ontwikkeling in Wageningen.

In Wageningen was in 2019 een relatief groot deel van de agrifoodbanen in onderzoek & ontwikkeling: 39%. Ook in de Regio Foodvalley was dit aandeel hoger dan in Noordoost-Brabant of Nederland.

Samenstelling sectoren agrifood

De topsector Agrifood is onder te verdelen in primaire productie, industrie, handel en onderzoek & ontwikkeling.

Aandeel primaire sector, industrie, handel en onderzoek & ontwikkeling

In 2019 was in Ede de handel de grootste sector in agrifood met 64%, gevolgd door de landbouw met 21%, de industrie met 15% en onderzoek & ontwikkeling met 1%.

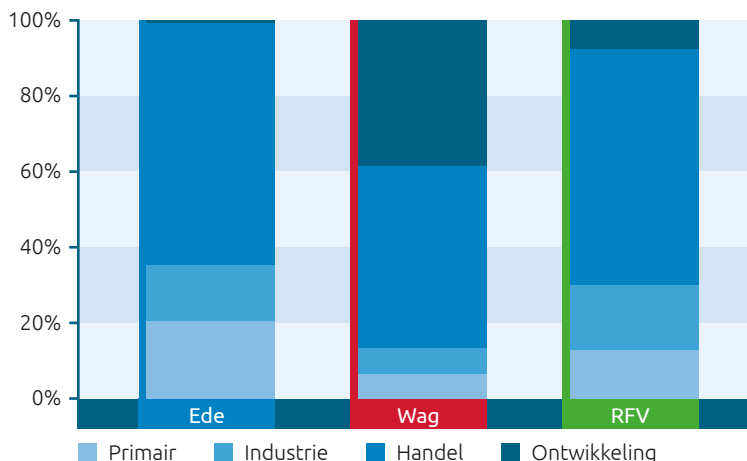
Ook in Wageningen was in 2019 de handel de grootste sector met 48% van de banen*, 39% in onderzoek & ontwikkeling*, 4% in de industrie en 3% in de landbouw. In de Regio Foodvalley was 62% van de agrifoodbanen in de handel, 8% in onderzoek & ontwikkeling, 17% in de industrie en 13% in de primaire productie.

De grootste sector voor de werkgelegenheid in agrifood in Noordoost-Brabant was de handel met 67%, gevolgd door de industrie met 13% en onderzoek & ontwikkeling met 3%.

In 2019 was in Nederland de handel de grootste sector binnen de agrifood met 72%, gevolgd door de primaire productie met 14%, de industrie met 12% en onderzoek & ontwikkeling met 3%.

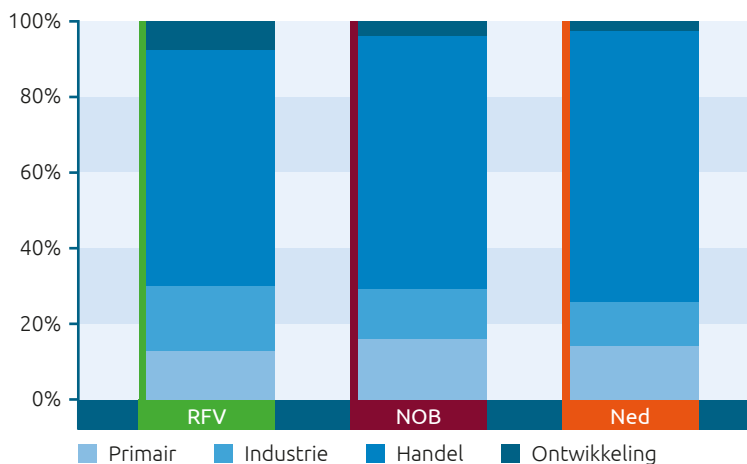
** Het aantal banen in de topsector Agrifood is in 2019 door de provincie Gelderland aangepast op basis van correcties van het aantal banen in de onderliggende SBI-codes. Dit heeft geleid tot een forse afname van het aantal banen in onderzoek & ontwikkeling in Wageningen, en een forse toename van banen in het universitaire onderwijs van de WUR. Ook in de Regio Foodvalley is hierdoor het aandeel in onderzoek & ontwikkeling gedaald.*

Aandeel deelsectoren in totaal Agrifood 2019 Ede, Wageningen en Regio Foodvalley

Bron: Lisa

Aandeel deelsectoren in totaal Agrifood 2019 Regio Foodvalley, Noordoost-Brabant en Nederland

Bron: Lisa

In bijlage 2 zijn de SBI-codes opgenomen van de bedrijfsactiviteiten die onder de topsector Agrifood vallen.

Grootteklasse bedrijven in de Agrifood

In de Agrifood waren bedrijven in 2019 vaak klein; zo'n 40% was een eenmansbedrijf en ruim 50% had 2 tot 50 werknemers. De grote bedrijven waren te vinden in de industrie & handel, en in Wageningen vooral in onderzoek & ontwikkeling.

Grootteklasse agrifood in Ede

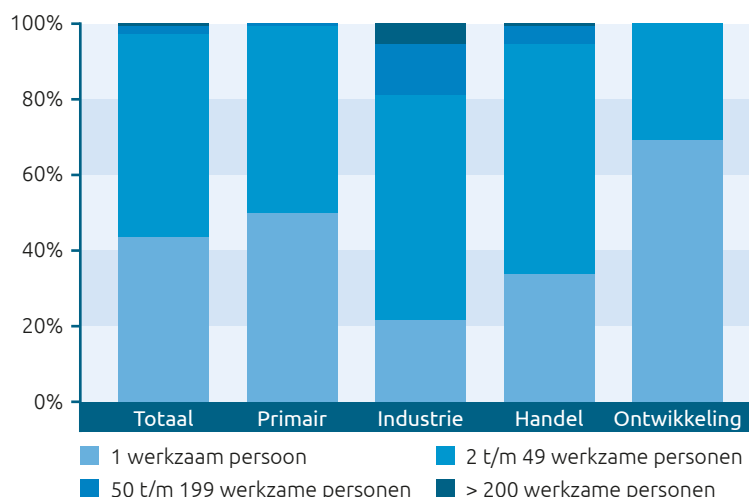
In 2019 telde Ede 1.280* bedrijven in agrifood. 43% daarvan was een eenmansbedrijf en 54% had 2 tot 50 werknemers. Er waren 35 grote bedrijven, waarvan 5 met 200 of meer werknemers, en 30 bedrijven met 50 tot 200 werknemers. De grote bedrijven zijn te vinden in de industrie & handel.

Grootteklasse agrifood in Wageningen

In 2019 telde Wageningen ruim 310* bedrijven in agrifood. 50% hiervan had 2 tot 50 werknemers, 45% was een eenmansbedrijf en 4% een groot bedrijf, met 50 of meer werknemers. In de sector onderzoek & ontwikkeling zijn relatief veel grote bedrijven; 6 hiervan hebben 200 of meer werknemers.

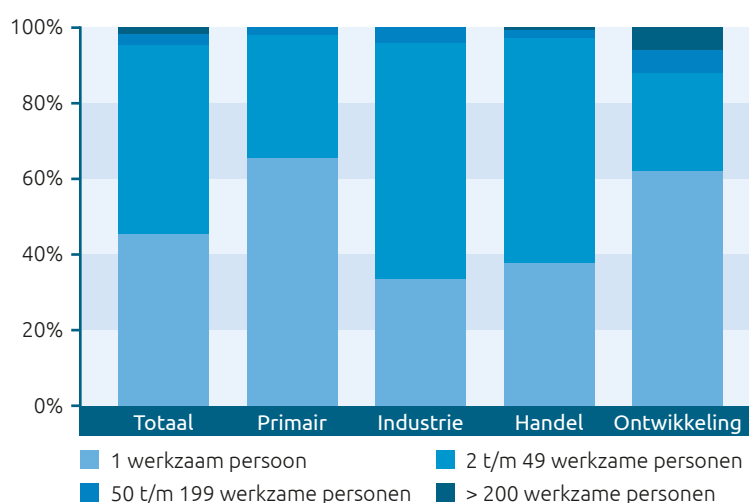
** Het aantal banen in de topsector Agrifood is in 2019 door de provincie Gelderland aangepast op basis van correcties van het aantal banen in de onderliggende SBI-codes.*

Bedrijven naar grootteklasse in sectoren Agrifood Ede

Bron: Lisa

Bedrijven naar grootteklasse in sectoren Agrifood Wageningen

Bron: Lisa

In bijlage 2 zijn de SBI-codes opgenomen van de bedrijfsactiviteiten die onder de topsector Agrifood vallen.

VEEL SNELLE GROEIERS IN AGRIFOOD

Innovation

Kennisontwikkeling en toename
van innovatieve bedrijven.

Highlights

- In de topsector **Agrifood** was het percentage snelle groeiers in 2019 relatief hoog; **8 tot 10% was een snelle groeier**.
- In 2019 zijn **290 dissertaties** aan de WUR gepubliceerd en 5.140 andere wetenschappelijke publicaties
- In 2018 waren er **150 gediplomeerden HBO agrifood** in Wageningen; een **toename van 25%** sinds 2013.
- In 2018 waren er **3190 gediplomeerden WO agrifood** in Wageningen; een **toename van 50%** sinds 2013.

Snelle groeiers

Veel snelle groeiers onder agrifoodbedrijven

In Ede, Wageningen en de Regio Foodvalley was in 2019 4 tot 5% van de bedrijven een snelle groeier. In de agrifoodsector was het percentage snelle groeiers 8 tot 10%.

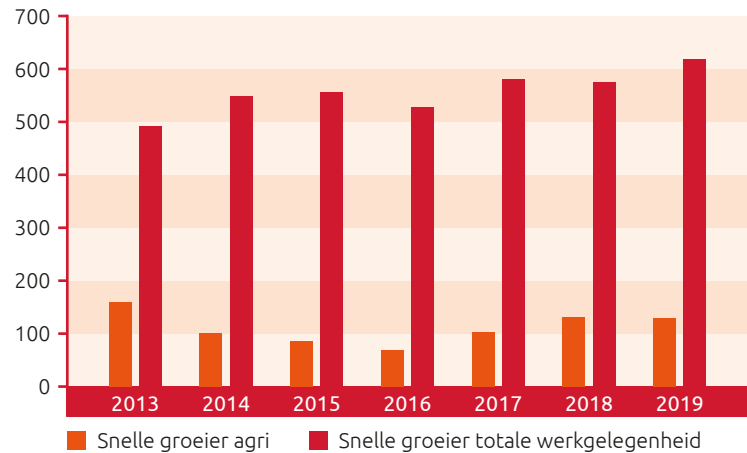
Waarom is deze indicator belangrijk?

Een snelle groeier is een bedrijf waarvan het aantal banen in drie jaar tijd meer dan 60% is toegenomen. Door snelle groeiers in kaart te brengen ontstaat een indicatief beeld van succesvolle innovaties en de kracht van een regionale economie.

Snelle groeiers Ede, Wageningen en Regio Foodvalley

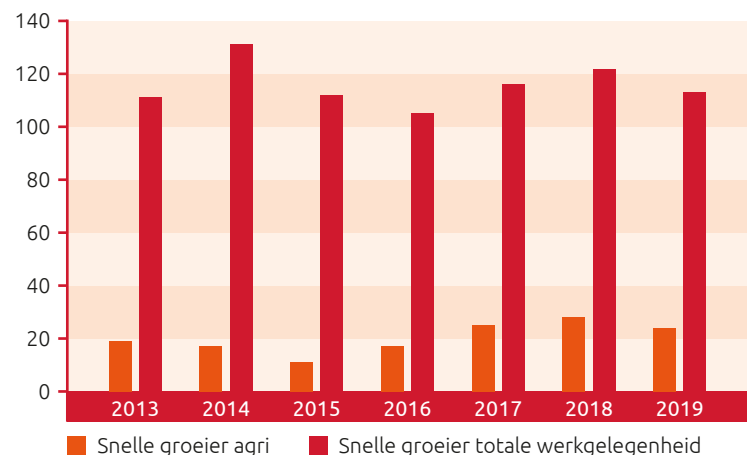
In 2019 telde Ede in totaal 11.120 bedrijven. 620 daarvan waren snelle groeiers (5,6%). Onder de ruim 1.280 agrifoodbedrijven waren 130 snelle groeiers (10,1%). In 2019 telde Wageningen in totaal 3.140 bedrijven, waarvan 110 snelle groeiers (3,6%). Onder de 310 agrifoodbedrijven waren 20 snelle groeiers (7,7%). In 2019 telde de Regio Foodvalley in totaal 33.950 bedrijven. Onder deze bedrijven waren 1.620 snelle groeiers (4,8%). Onder de 3.630 agrifoodbedrijven waren 310 snelle groeiers (8,5%).

Snelle groeiers Ede 2013 - 2019

Bron: Lisa

Snelle groeiers Wageningen 2013 - 2019

Bron: Lisa

Snelle groeiers Regio Foodvalley 2013 - 2019

Bron: Lisa

Publicaties

290 dissertaties aan de WUR in 2019

In 2019 heeft de WUR 290 dissertaties en 5.140 andere wetenschappelijke publicaties gepubliceerd.

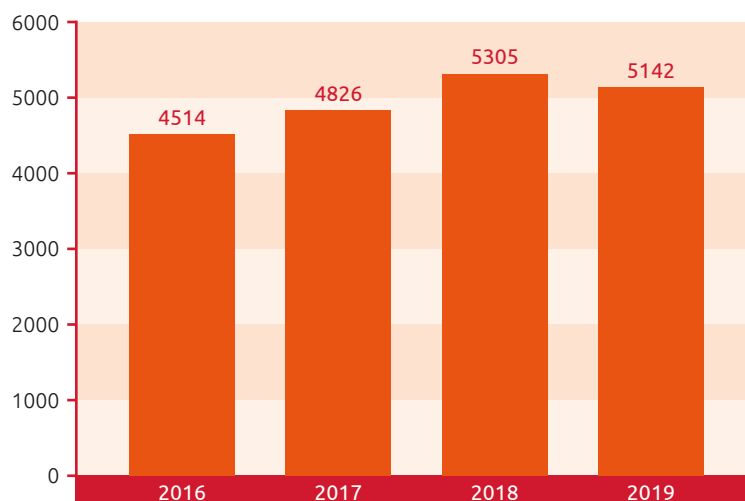
Waarom is deze indicator belangrijk?

Het aantal publicaties is een indicator voor het innovatieve vermogen van een regio. Hoe meer een universiteit publiceert in relevante academische media, hoe groter de rol binnen het vakgebied. Dissertaties zijn bijzondere publicaties, dit zijn publicaties waarmee een doctorsgraad is verkregen.

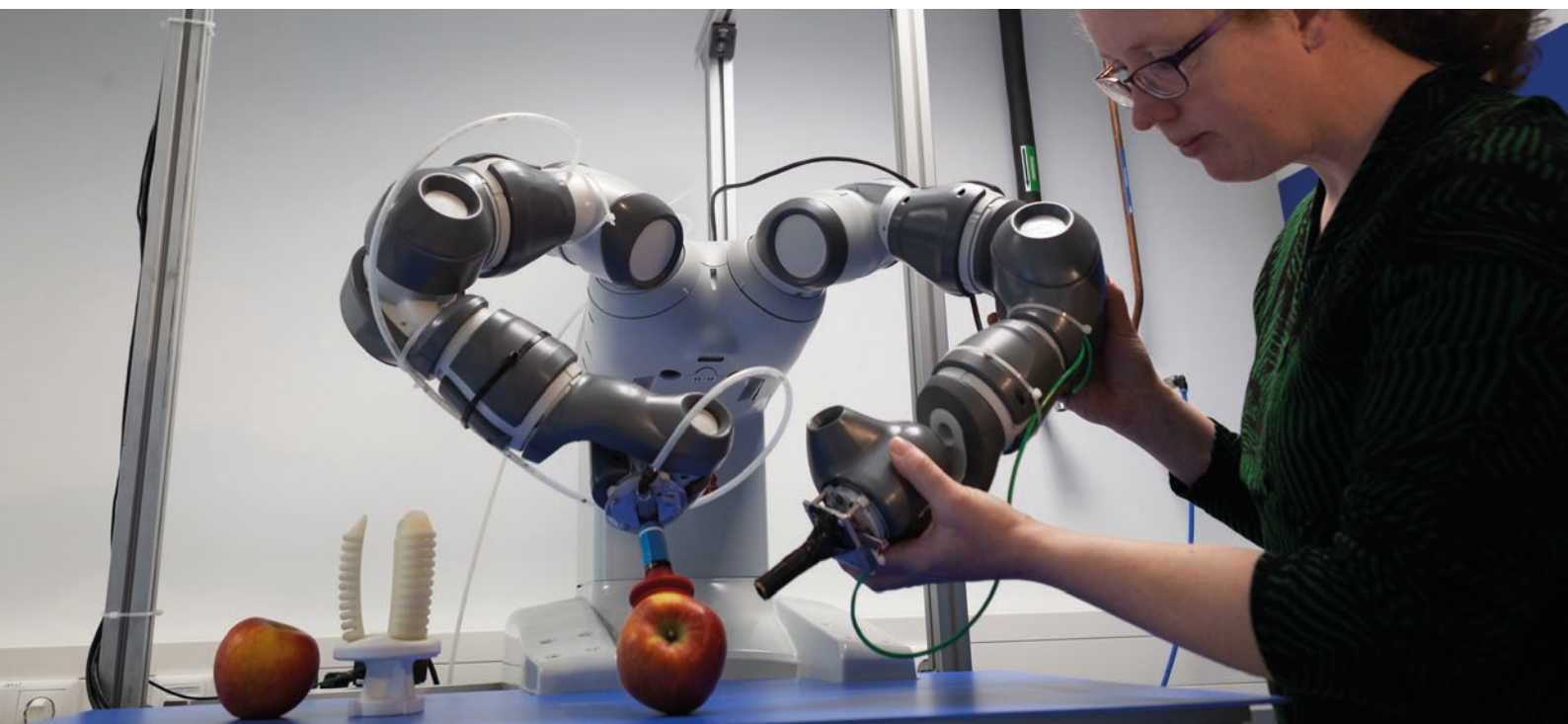
Publicaties WUR

In 2019 heeft de WUR 290 dissertaties gepubliceerd. Daarnaast publiceerde de WUR 5.140 andere wetenschappelijke publicaties. In 2016 waren er 4.510 publicaties; tussen 2016 en 2019 nam het aantal publicaties toe met 14%.

Wetenschappelijke publicaties WUR 2016 - 2019

Bron: WUR

Gediplomeerden HBO en WO agrifood

Forse toename WO- en HBO-gediplomeerden

In agrifood is het aantal HBO- en WO-gediplomeerden tussen 2013 en 2018 fors toegenomen; In het HBO was er een stijging van 120 in 2013, naar 150 gediplomeerde in 2018. In het WO was er een stijging van 50% met 820 gediplomeerden.

Waarom is deze indicator belangrijk?

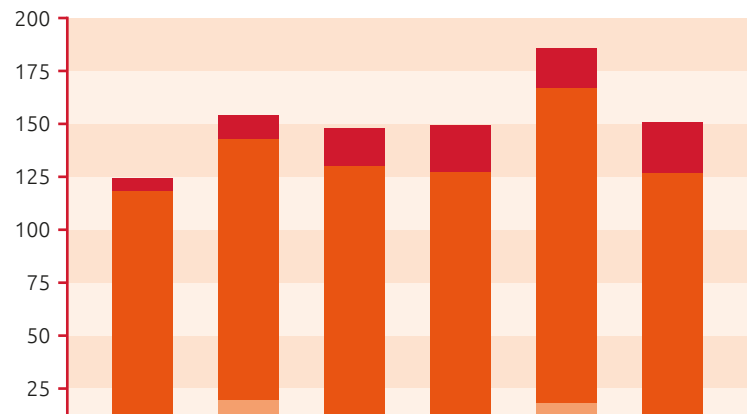
Het aantal HBO- en WO-gediplomeerden van agrifoodopleidingen in de regio geeft een beeld van het beschikbare arbeidspotentieel.

Gediplomeerden HBO en WO

Tussen 2013 en 2019 was er een forse toename van het aantal HBO-gediplomeerden (afkomstig van Hogeschool Aeres (Vilentum)); van 120 in 2013, naar 150 in 2018. Een stijging van 25%.

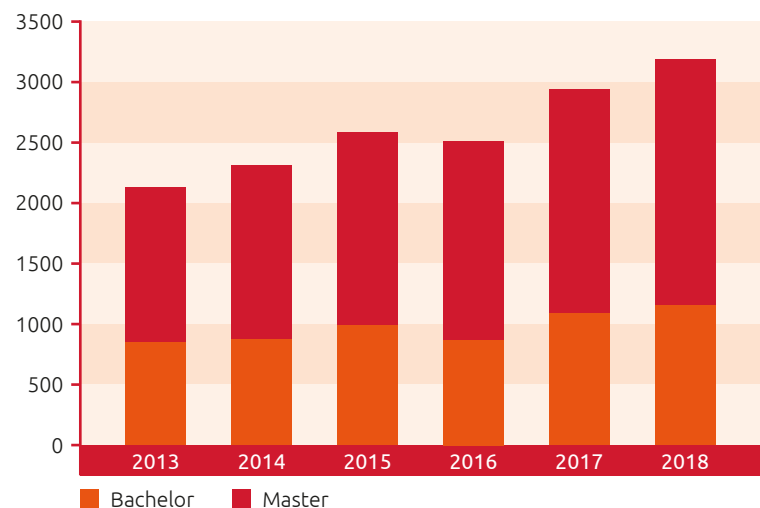
Tussen 2013 tot 2018 was er ook een forse toename van het aantal WO-gediplomeerden (afkomstig van WUR); van 2130 in 2013, naar 3.190 in 2018. Een stijging van 50%.

Gediplomeerden HBO Agrifood Aeres

Bron: Aeres

Gediplomeerden WO Agrifood WUR

Bron: WUR

Bijlage 1

Kaart Regio Foodvalley

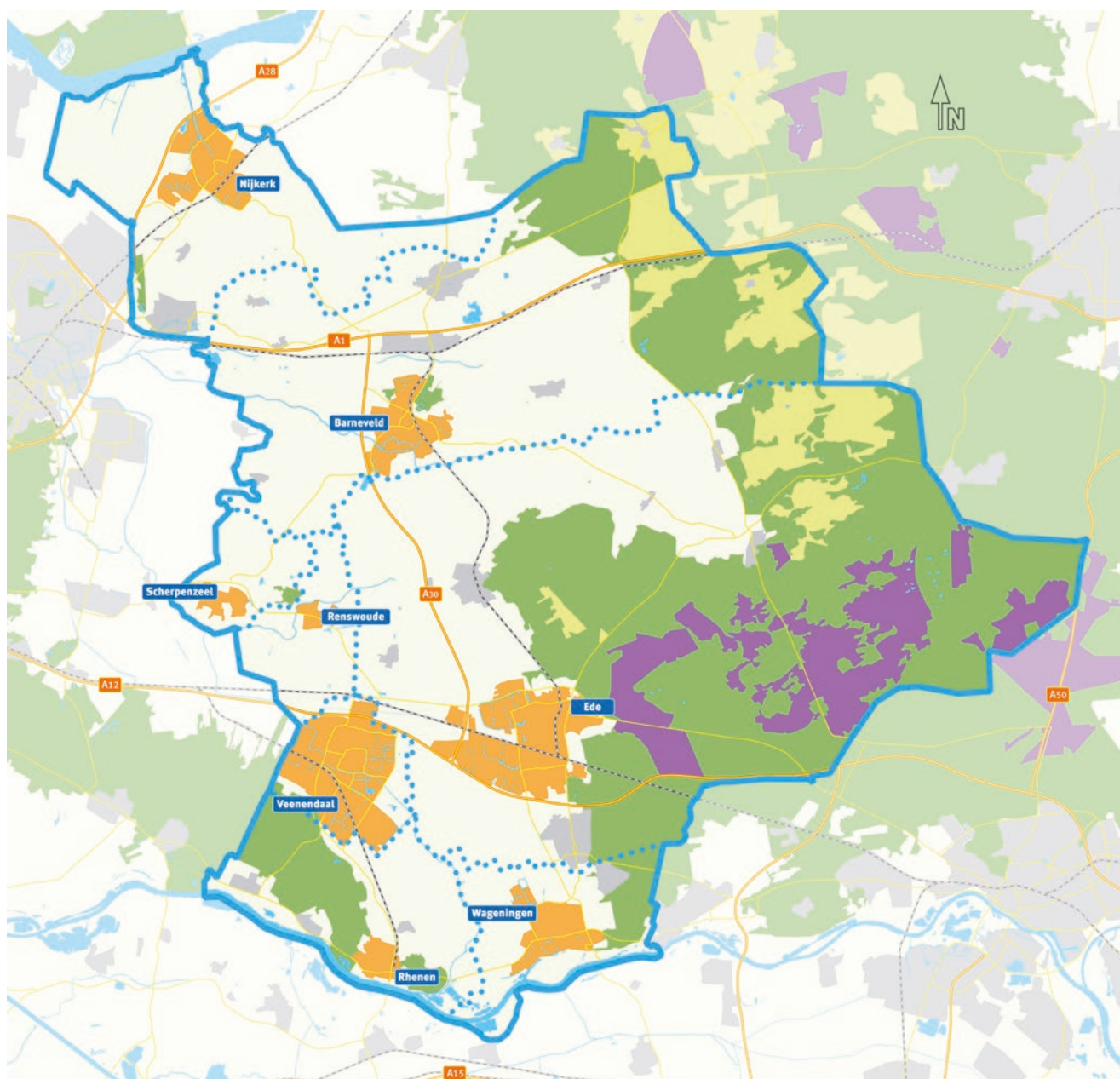
De Regio Foodvalley is een samenwerkingsverband van 8 gemeenten:

Gelderse gemeenten

- Barneveld
- Ede
- Nijkerk
- Scherpenzeel
- Wageningen

Utrechtse gemeenten

- Renswoude
- Rhenen
- Veenendaal

Bijlage 2

SBI-codes topsector Agrifood

SBI-code	Omschrijving	Sector
0111	Teelt van granen, peulvruchten en oliehoudende zaden	Agrifood primair
01131	Teelt van groenten in de volle grond	Agrifood primair
01132	Teelt van groenten onder glas	Agrifood primair
01133	Teelt van paddenstoelen	Agrifood primair
01134	Teelt van aardappels en overige wortel- en knolgewassen	Agrifood primair
01411	Houden van melkvee	Agrifood primair
01412	Opfokken van jongvee voor de melkveehouderij	Agrifood primair
01421	Houden van vleeskalveren	Agrifood primair
01422	Overige vleesveehouderij en zoogkoeienbedrijven	Agrifood primair
0143	Fokken en houden van paarden en ezels	Agrifood primair
01451	Fokken en houden van schapen	Agrifood primair
01452	Fokken en houden van geiten	Agrifood primair
01461	Fokvarkens- en vermeerderingsbedrijven	Agrifood primair
01462	Vleesvarkensbedrijven	Agrifood primair
01463	Gesloten en deels gesloten varkensbedrijven	Agrifood primair
01471	Opfokken en/of houden van leghennen	Agrifood primair
01472	Opfokken en/of houden van vleeskuikens	Agrifood primair
01473	Opfokken en/of houden van ouderdieren van leghennen en vleeskuikens	Agrifood primair
01479	Opfokken en/of houden van overig pluimvee	Agrifood primair
01491	Fokken en houden van edel-pelsdieren	Agrifood primair
01499	Fokken en houden van overige dieren	Agrifood primair
0150	Akker- en/of tuinbouw in combinatie met veehouderij	Agrifood primair
0161	Dienstverlening voor de akker- en/of tuinbouw	Agrifood primair
0162	Dienstverlening voor het fokken en houden van dieren	Agrifood primair
0163	Behandeling van gewassen na de oogst	Agrifood primair
0170	Jacht	Agrifood primair
0311	Zee- en kustvisserij	Agrifood primair
0312	Binnenvisserij	Agrifood primair
0321	Kweken van zeevis en -schaaldieren	Agrifood primair
0322	Kweken van zoetwatervis en -schaaldieren	Agrifood primair
1011	Slachterijen (geen pluimvee-)	Agrifood industrie
1012	Pluimveeslachterijen	Agrifood industrie
1013	Vleesverwerking (niet tot maaltijden)	Agrifood industrie
1020	Visverwerking	Agrifood industrie
1031	Vervaardiging van aardappelproducten	Agrifood industrie
1032	Vervaardiging van fruit- en groentesap	Agrifood industrie

1039	Verwerking van groente en fruit (niet tot sap en maaltijden)	Agrifood industrie
1041	Vervaardiging van plantaardige en dierlijke oliën en vetten	Agrifood industrie
1042	Vervaardiging van margarine en overige spijsvetten	Agrifood industrie
1051	Vervaardiging van zuivelproducten (geen consumptie-ijs)	Agrifood industrie
1052	Vervaardiging van consumptie-ijs	Agrifood industrie
1061	Vervaardiging van meel (geen zetmeel)	Agrifood industrie
1062	Vervaardiging van zetmeel en zetmeelproducten	Agrifood industrie
1071	Vervaardiging van brood en vers banketbakkerswerk	Agrifood industrie
1072	Vervaardiging van beschuit en koekjes e.d.	Agrifood industrie
1073	Vervaardiging van deegwaren	Agrifood industrie
1081	Vervaardiging van suiker	Agrifood industrie
10821	Verwerking van cacao	Agrifood industrie
10822	Vervaardiging van chocolade en suikerwerk	Agrifood industrie
1083	Verwerking van koffie en thee	Agrifood industrie
1084	Vervaardiging van specerijen, sauzen en kruiden	Agrifood industrie
1085	Vervaardiging van kant-en-klaarmaaltijden en snacks	Agrifood industrie
1086	Vervaardiging van gehomogeniseerde voedingspreparaten	Agrifood industrie
1089	Vervaardiging van overige voedingsmiddelen n.e.g.	Agrifood industrie
1091	Vervaardiging van veevoerders	Agrifood industrie
1092	Vervaardiging van voeders voor huisdieren	Agrifood industrie
1101	Vervaardiging van sterk alcoholische dranken	Agrifood industrie
1102	Vervaardiging van wijn uit druiven	Agrifood industrie
1103	Vervaardiging van cider en van overige vruchtenwijnen	Agrifood industrie
1104	Vervaardiging v. overige niet-gedistilleerde gegiste dranken	Agrifood industrie
1105	Vervaardiging van bier	Agrifood industrie
1106	Mouten	Agrifood industrie
1107	Vervaardiging van frisdranken; productie van mineraalwater	Agrifood industrie
4611	Handelsbemiddeling in landbouwproducten, levende dieren	Agrifood handel
46211	Groothandel in granen	Agrifood handel
46212	Groothandel in zaden, pootgoed en peulvruchten	Agrifood handel
46213	Groothandel in hooi, stro en ruwvoer	Agrifood handel
46214	Groothandel in meng- en krachtvoer	Agrifood handel
46215	Groothandel in veevoer (geen ruw-, meng- en krachtvoer)	Agrifood handel
46216	Groothandel in ruwe plantaardige, dierlijke oliën en vetten	Agrifood handel
46218	Groothandel in akkerbouwproducten en veevoer algemeen	Agrifood handel
46219	Groothandel in overige akkerbouwproducten	Agrifood handel
46231	Groothandel in levend vee	Agrifood handel
46232	Groothandel in huisdieren, siervissen, siervogels	Agrifood handel
46241	Groothandel in huiden en vellen	Agrifood handel
46242	Groothandel in leer en halffabrikaten van leer	Agrifood handel
46311	Groothandel in groenten en fruit	Agrifood handel

46312	Groothandel in consumptie-aardappelen	Agrifood handel
4632	Groothandel in vlees en vleeswaren en in wild en gevogelte	Agrifood handel
46331	Groothandel in zuivelproducten en spijsoliën en -vetten	Agrifood handel
46332	Groothandel in eieren	Agrifood handel
4634	Groothandel in dranken (geen zuivel)	Agrifood handel
4636	Groothandel in suiker, chocolade en suikerwerk	Agrifood handel
4637	Groothandel in koffie, thee, cacao en specerijen (geen ruwe)	Agrifood handel
46381	Groothandel in snacks	Agrifood handel
46382	Groothandel in vis, schaal- en weekdieren	Agrifood handel
46383	Gespecialiseerde groothandel in ov. voedings- en genotmid.	Agrifood handel
46384	Groothandel in bakkerijgrondstoffen	Agrifood handel
46389	Gespecialiseerde groothandel in overige grondstoffen	Agrifood handel
4639	Groothandel in voedings- en genotmiddelen algemeen ass.	Agrifood handel
4661	Groothandel in landbouwmachines, werktuigen en tractoren	Agrifood handel
46682	Groothandel in mach. voor de voedings- en genotmiddelenind.	Agrifood handel
4711	Supermarkten en dergelijke winkels met een algemeen assort.	Agrifood handel
4721	Winkels in aardappelen, groenten en fruit	Agrifood handel
47221	Winkels in vlees en vleeswaren	Agrifood handel
47222	Winkels in wild en gevogelte	Agrifood handel
4723	Winkels in vis	Agrifood handel
47241	Winkels in brood en banket	Agrifood handel
47242	Winkels in chocolade en suikerwerk	Agrifood handel
4725	Winkels in dranken	Agrifood handel
47291	Winkels in kaas	Agrifood handel
47292	Winkels in natuurvoeding en reformartikelen	Agrifood handel
47293	Winkels in buitenlandse voedingsmiddelen	Agrifood handel
47299	Gespecialiseerde winkels in overige voedings- en genotmid.	Agrifood handel
47811	Markthandel in aardappelen, groenten en fruit	Agrifood handel
47819	Markthandel in overige voedings- en genotmiddelen	Agrifood handel
56101	Restaurants	Agrifood handel
56102	Fastfoodrestaurants, lunchrooms, ijssalons, eetkramen e.d.	Agrifood handel
5621	Eventcatering	Agrifood handel
5629	Kantines en contractcatering	Agrifood handel
5630	Cafés	Agrifood handel
2015	Vervaardiging van kunstmeststoffen en stikstofverbindingen	Agrifood ontwikkeling
2020	Vervaardiging van verdelgsmiddelen en landbouwchemicaliën	Agrifood ontwikkeling
2830	Vervaardiging van machines, werktuigen voor land- en bosb.	Agrifood ontwikkeling
2893	Vervaardiging van machines voor de productie van v&g.	Agrifood ontwikkeling
72111	Biotechnologisch speur- en ontwikkelingswerk (agrarisch)	Agrifood ontwikkeling
72191	Speur- en ontwikkelingswerk, landbouw en visserij	Agrifood ontwikkeling

Colofon

AgriFoodmonitor Ede Wageningen 2019 is een gezamenlijke uitgave van de gemeente Ede en Wageningen

Samenstelling Karin Vermeij en Jurgen ten Have

Opmaak Imagro

Fotografie Petra Appelhof (p 30), Hans Dijkstra (p 12), Food Inspiration (p 6), Marte Hofsteenge (p 2 + 42), Gea Hogeveen (p 22 + 34) en Karin Vermeij (p 37)

Disclaimer

Bij het samenstellen is de grootst mogelijke zorgvuldigheid nagestreefd. Toch kan de informatie in deze uitgave niet juist of onvolledig zijn. De gemeente Ede is hiervoor niet aansprakelijk. Als u van mening bent dat er beeldmateriaal is gebruikt waarover u het beeldrecht heeft, neem dan contact op met de gemeente Ede via postbus 9022, 6710HK Ede.

Copyright

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen, in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt worden in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de gemeente Ede.

city of life sciences
wageningen

AGRI FOOD MONI TOR

Ede Wageningen

Raadhuis Ede

Bergstraat 4
6711 DD Ede
Postbus 9022
6710 HK Ede
T: 14 0318
E: info@ede.nl

Stadhuis Wageningen

Markt 22
6701 CZ Wageningen
Postbus 1
6700 AA Wageningen
T: 0317 - 49 29 11
E: gemeente@wageningen.nl